

Leszek Baraniecki
/Wrocław/

UWAGI O PROGRAMIE NAUCZANIA PRZEDMIOTU "AEROMETODY
W GEOGRAFII" NA UNIWERSYTECIE WROCŁAWSKIM

W związku z powszechnym rozwojem prac związanych z zastosowaniem zdjęć lotniczych w badaniach geograficznych utworzono przy Katedrze Geografii Regionalnej Uniwersytetu Wrocławskiego placówkę pod nazwą Pracownia Aerometod. Zorganizowano ją w celu podjęcia studiów związanych z teorią zagadnienia, jak też ułatwienia i uściślenia badań terenowych przez zastosowanie nowej metody pracy, jaką jest geograficzna interpretacja zdjęcia lotniczego.

W badaniach prowadzonych przez Katedrę Geografii Regionalnej uczestniczą studenci IV i V roku studiów, którzy musieli otrzymać przeszkolenie w odczytywaniu zdjęć lotniczych. Wynikła stąd potrzeba wprowadzenia tego przedmiotu do dydaktyki i ułożenia odpowiedniego programu. Potrzeba wyszkolenia odpowiedniej kadry ludzi umiejących czytać i wykorzystywać zdjęcia lotnicze w badaniach geograficznych została potwierdzona później na ogólnopolskiej konferencji naukowo - technicznej w Warszawie, w marcu 1962 r. na temat zastosowania fotogrametrii do celów nietopograficznych. Wtedy też przedmiot "Aerometody w geografii" wprowadzono do programu IV roku studiów dla studentów specjalizujących się w Katedrze Geografii Regionalnej Uniwersytetu Wrocławskiego. Absolwenci znajdują bowiem zatrudnienie w różnych jednostkach planowania gospodarczego a umiejętności te podnoszą ich kwalifikacje zawodowe.

Przyjęto założenie, że program nauczania tego przedmiotu musi obejmować podstawowe zagadnienia z dziedziny odczytywania zdjęć lotniczych z uwzględnieniem odczytywania dla celów geograficznych. Musiał to być program zwięzły a jednocześnie dający maksimum informacji o poprawnym i systematycznym odczytywaniu fotogramów lotniczych z uwzględnieniem wszystkich elementów, które wpływają na jakość jego odczytywania. Poza tym pożądanym było położenie nacisku na samo zagadnienie odczytywania bez zagłębiania się w problematykę fotogrametryczną, która stanowi przedmiot osobnej dyscypliny naukowej.

Ze względu na brak własnych doświadczeń postanowiono wykorzystać istniejące podręczniki obce. Z dostępnej literatury światowej tego przedmiotu wybrano podręcznik G. W. Gospodinowa, docenta Uniwersytetu Moskiewskiego. Program ten wyróżnia się zwięzłością, jest pomyślany jako wstępny kurs odczytywania zdjęć lotniczych do celów geograficznych i jak to już podkreślano przy innych okazjach stanowi "ABC" tego przedmiotu. Te walory sprawiły, że program ułożony przez G.W. Gospodinowa był najłatwiejszy do realizacji w naszych warunkach, zwłaszcza w pierwszej fazie prac przy rozwoju pracowni. Należało sądzić, że student, który opanuje podstawy odczytywania zdjęć lotniczych będzie mógł następnie doskonalić się w zakresie kompleksowej ich interpretacji dla potrzeb geografii regionalnej. Poza tym na wybór podręcznika G.W. Gospodinowa, jako podstawy ułożenia programu dydaktycznego wpłynął fakt przygotowania jego tekstu tłumaczonego na język polski w Państwowym Wydawnictwie Naukowym.

Zajęcia z "aerometod w geografii" prowadzi się obecnie w ciągu 30 godzin wykładu i 60 godzin ćwiczeń.

Wykład podstawowy obejmuje trzy rozdziały, a to: I- Główne czynniki odczytywania, II- Ogólne zasady odczytywania, III- Metody odczytywania.

W części pierwszej studenci zapoznają się z zespołem przyczyn wpływających na jakość obrazu fotograficznego.

Omawia się tu: 1/ zdolność odbicia i pochłaniania światła przez obiekty terenu, 2/ czynniki fotograficzne i 3/ czynniki geograficzne. Zapoznanie się z tymi elementami jest potrzebne do świadomego wyboru fotografowania i wyboru materiałów fotograficznych lub oceny poprawności wykonania analizowanych zdjęć lotniczych, w rezultacie ich przydatności do określonych badań naukowych.

W rozdziale drugim omawia się: 1/ stopień rozpoznania, wiarygodność i dokładność odczytywania, 2/ cechy rozpoznawcze, 3/ czynniki geograficzne jako cechy rozpoznawcze i odczytywanie pośrednie.

Następnie, wykorzystując nabyte poprzednio wiadomości omawia się metody odczytywania z podziałem czynności na: 1/ geograficzne rozpoznanie terenu pracy, 2/ odczytywanie terenowe, 3/ odczytywanie kameralne, 4/ odczytywanie kombinowane i sporządzanie wzorców porównawczych, 5/ opracowanie odczytywanych zdjęć.

Dzięki posiadaniu mikrofotometru możemy obecnie wprowadzić proponowany przez G.W. Gospodinowa rozdział "Zarys mikrofotometrycznej metody odczytywania". Jest to bardzo ważna, aczkolwiek dopiero próbnie wprowadzana metoda zmierzająca do obiektywnej, instrumentalnej oceny obrazu geograficznego.

Dwa końcowe rozdziały podręcznika, a to: Odczytywanie obiektów antropogeograficznych i Odczytywanie obiektów krajobrazu naturalnego omawia się w ramach ćwiczeń posługując się w miarę możliwości konkretnymi przykładami.

Przedstawiony wyżej program wykładów zawiera wyczerpujący materiał potrzebny do opanowania zasad odczytywania zdjęć lotniczych.

Nieco gorzej przedstawia się sprawa ćwiczeń praktycznych. Wynika to z braku odpowiednio dobranego materiału i ilustrującego zagadnienia omawiane w czasie wykładów. Pracownia Aerometod dysponuje bowiem jedynie zdjęciami lotniczymi wykonanymi do celów topograficznych. Mogą one służyć częściowo do konkretnych prac badawczych, natomiast trudno

na ich podstawie dobrać przykłady szkolne. Lukę tę zapełniono częściowo wykorzystując szkoleniowe zestawy zdjęć lotniczych "ABC". Byłoby jednak porządane sporządzenie specjalnego albumu zdjęć szkolnych, tak zwanych wzorców podstawowych dla pierwszej fazy ćwiczeń oraz wzorców kompleksowych potrzebnych w drugim etapie szkolenia.

W roku akademickim 1963/64 program ćwiczeń został rozszerzony o zajęcia terenowe zgodnie z założeniami wykładu. Prowadzi się zatem zespół ćwiczeń w odczytywaniu terenowym i kombinowanym. Stało się to możliwe dzięki uzyskaniu przez Pracownię Aerometod zdjęć z terenu ćwiczebnego dla tego celu wybranego w rejonie Wrocławia. Zdjęcia z tego obszaru są dobrej jakości co umożliwia wykonanie takich zadań, jak sporządzenie wzorców porównawczych, wykonanie mapy użytkowania ziemi i opracowanie mapy geomorfologicznej.

Z dotychczasowych, trzyletnich doświadczeń wynika, że adaptowany przez nas program wyłożony w podręczniku G.W. Gospodinowa "Odczytywanie zdjęć lotniczych", uzupełniony odpowiednio dobranym zestawem zajęć praktycznych, może być nadal stosowany i spełnia podstawowe zadanie, przygotowuje studentów geografii do posługiwania się zdjęciami lotniczymi w geograficznych pracach badawczych.